

Προστασία των ανηλίκων στη ραδιοτηλεόραση

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο της αποστολής του ως Συνήγορος του Παιδιού, τονίζει ότι, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία και τη δεοντολογία που πηγάζει από αυτήν:

1. Τα Μ.Μ.Ε. οφείλουν να σέβονται τα δικαιώματα των ανηλίκων θυτών, θυμάτων ή μαρτύρων εγκληματικών πράξεων και των παιδιών που έχουν βρεθεί σε δύσκολη κατάσταση: Απαγορεύεται ρητά η παρουσίασή τους μέσω εικόνας, ονόματος ή άλλου τρόπου που καθιστά σαφή την ταυτότητά τους, καθώς και η συμμετοχή τους σε εκπομπές. Επί πλέον, απαγορεύεται να λαμβάνονται συνεντεύξεις με ανηλίκους κάτω των 14 ετών των παραπάνω κατηγοριών, για δε τους ανηλίκους άνω των 14 ετών η παρουσίαση αυτή επιτρέπεται «μόνο εφόσον είναι αναγκαία για την ενημέρωση του κοινού και δεν προκαλεί βλάβη στην προσωπικότητά τους και σε κάθε περίπτωση μόνο ύστερα από γραπτή άδεια αυτών που ασκούν τη γονική τους μέριμνα». Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται να επιδεικνύεται σε εκπομπές, παρουσιάσεις και συνεντεύξεις με παιδιά που ζουν σε ιδρύματα, ώστε να προστατεύεται η εικόνα και η ιδιωτική τους σφαίρα, αλλά και να αποφεύγεται η ανάκληση τυχόν δυσάρεστων βιωμάτων τους.

2. Τα παιδιά-θεατές πρέπει να προστατεύονται από ακατάλληλο για την ηλικία τους οπτικοακουστικό υλικό: Σε μεσημεριανές και απογευματινές ώρες, υπάρχουν πολύ συχνά εκπομπές που χαρακτηρίζονται ως κατάλληλες, όμως έχουν περιεχόμενο και εικόνες που βλάπτουν τον ψυχισμό των παιδιών. Σε ώρες μεγάλης τηλεθέασης για τον παιδικό πληθυσμό πρέπει να αποφεύγεται η προβολή εκπομπών που περιλαμβάνουν ορολογία, εικόνες ή σκηνές που εξοικειώνουν τα παιδιά με ανοίξεις για την ηλικία τους συμπεριφορές. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος των γονέων, που χρειάζεται να είναι παρόντες και να ενθαρρύνουν την κριτική σκέψη των παιδιών, καθιστώντας τα ενεργητικούς δέκτες των τηλεοπτικών ερεθισμάτων, αλλά και αποτρέποντας την διαρκή και άκριτη παρακολούθηση τηλεοπτικών εκπομπών, όπως και προγραμμάτων ακατάλληλων για την ηλικία τους.

3. Η συμμετοχή των παιδιών σε ψυχαγωγικές εκπομπές, reality και talent shows, διαγωνισμούς, κλπ, είναι προβληματική. Ο προβληματισμός αυτός είναι έντονος, όταν τα παιδιά, ιδίως στην ευαίσθητη ηλικία πριν την συμπλήρωση των 12 χρόνων, καλούνται να συμμετέχουν σε τηλεοπτικά προγράμματα και διαγωνισμούς που απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε ενήλικες. Γίνονται έτσι συχνά «αναλώσιμες εικόνες προς τέρψιν ενήλικων» και μπαίνουν στη διαδικασία διαγωνισμών, κρίσεων, επιτροπών, συνεντεύξεων, κλπ, μιμούμενα πρότυπα και συμπεριφορές ενήλικων, προκειμένου να κερδίζουν τις εντυπώσεις. Η χρήση των παιδιών προς συγκίνηση του ενήλικου κοινού και αύξηση της τηλεθέασης και του κέρδους που αυτή αποφέρει, μπορεί να συνιστά μια μορφή εκμετάλλευσης και να επιτρέπει στρέβλωση της εικόνας της παιδικότητας και αλλοίωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ηλικίας αυτής, όπως ο αυθορμητισμός και το παιγνίδι, καθώς τα παιδιά καλούνται συχνά να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που προβάλλουν τη σεξουαλικότητά τους και απαιτούν την πρόωρη ωρίμανσή τους.

Η νομοθεσία εξαρτά τη συμμετοχή των παιδιών από τη γονική συναίνεση αλλά και από την επίδραση που αυτή μπορεί να έχει στην σωματική, πνευματική ή ηθική ανάπτυξη των παιδιών. Στις εκπομπές αυτές, παρόλο που συνήθως υπάρχει η συναίνεση των γονέων, συχνά υφίσταται ένα σοβαρότατο ζήτημα δεοντολογίας, καθώς το κίνητρο της δημοσιότητας και της ενδεχόμενης νίκης σε ένα διαγωνισμό ωθεί πολλούς γονείς να μη λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τις ενδεχόμενες συνέπειες. Σύμφωνα με έρευνες και μελέτες διεθνώς, τέτοιες εκπομπές μπορεί να προκαλούν ψυχική και σωματική εξάντληση, διαταραχή του συνήθους ρυθμού ζωής των παιδιών και της ψυχικής τους ισορροπίας, παρενόχληση και εμπαιγμό από το περιβάλλον τους, λόγω της αναγνωρισιμότητας που αυτά αποκτούν, στρες από τη διαδικασία κρίσεων και βαθμολογιών και δημόσια έκθεση των παιδιών χωρίς την κατάλληλη στήριξή τους.

Παράλληλα με τον προβλεπόμενο έλεγχο για τη σήμανση των τηλεοπτικών εκπομπών, θα πρέπει να λαμβάνει χώρα και έλεγχος από ειδικούς επιστήμονες για τους ενδεχόμενους κινδύνους ως προς την σωματική, πνευματική και ηθική ανάπτυξη των συμμετεχόντων ανηλίκων. Σε κάθε περίπτωση οι γονείς, που σύμφωνα με τον νόμο έχουν την ευθύνη συμμετοχής των παιδιών στις εκπομπές, θα πρέπει να έχουν ιδιαίτερη επίγνωση των πιθανών δυσάρεστων συνεπειών που προαναφέρθηκαν.

4. Η ανηλικότητα θα πρέπει να είναι σεβαστή σε διαφημίσεις που απευθύνονται σε παιδιά ή στις οποίες συμμετέχουν παιδιά: Ο Συνήγορος προβληματίζεται για το περιεχόμενο διαφημίσεων προϊόντων που απευθύνονται (και) σε παιδιά, ενώ ενέχουν πιθανούς κινδύνους για τη σωματική και ψυχική υγεία τους. Επίσης προβληματίζεται για τη συμμετοχή των παιδιών σε διαφημίσεις, ορισμένες φορές μάλιστα σε πρότυπα ρόλων που πρόδηλα έρχονται σε σύγκρουση με την παιδική ηλικία. Τα ζητήματα που αναδεικνύονται από τις διαφημίσεις αυτές είναι αφενός η χρησιμοποίηση των παιδιών σε ρόλους και συμπεριφορές ενηλίκων που δεν ταιριάζουν στην παιδική ηλικία, και για τον λόγο αυτό θα μπορούσαν να συνιστούν προσβολή της παιδικής ηλικίας, αφετέρου η έμμεση προτροπή στα παιδιά να χρησιμοποιούν προϊόντα που βάσει της αρχής της προφύλαξης, θα πρέπει να αποφεύγονται.

5. Τέλος, επισημαίνεται ο **υποστηρικτικός και προληπτικός ρόλος των ενηλίκων**, τόσο των γονέων, όσο και των επαγγελματιών (δημοσιογράφων, διαφημιστών, παραγωγών τηλεοπτικών εκπομπών, αλλά και εκπαιδευτικών, συμβούλων, κλπ.). Η **εκπαίδευση όλων στην αναγνώριση και στον σεβασμό των δικαιωμάτων των παιδιών** είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση της προστασίας των παιδιών, ως συμμετεχόντων σε τηλεοπτικές εκπομπές και διαφημίσεις και ως καταναλωτών, θεατών και δεκτών ενημέρωσης και πληροφοριών. Για τον λόγο αυτό ο Συνήγορος έχει επανειλημμένα δηλώσει την επιθυμία του να συνεργαστεί με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς και παράγοντες για την επίτευξη αυτού του στόχου.